

VESTITORUL

ORGAN AL EPARHIEI ROMÂNE UNITE DE ORADEA ȘI REVISTĂ DE CULTURĂ RELIGIOASĂ

Redacția și Administrația:
Oradea,
Parcul Ștefan cel Mare No. 8.

Apare la 1 și la 15 a fiecărui luni.

Abonament:
Exemplarul 5 Lei.
Pe un an 200 Lei.

PARTEA NEOFICIALĂ

○ ○ ○

La desvelirea bustului lui Iosif Vulcan

Vorbire ținută în biserica catedrală

„Fă și tu asemenea“
Luca 10, 37.

Iubiți creștini,

Nu voiu insista mult asupra s-tei *Évanghelie* de astăzi, cu toată cuprinde una din cele mai frumoase pilde dintre pildele Mântuitorului nostru, cari au aprins lumina și au nutrit căldura dragostei de aproapele și o va nutri până la capătul veacurilor.

Nu voiu insista mult pentru motivul că, cel puțin la aparență, situația mea de predicator se pare că este în contradicție cu spiritul *evangheliei* de azi.

Mântuitorul, după ce a povestit fapta nobilă a Samaritanului milostiv, spune Fariseului, cel ispitea despre principiile dragostei de aproapele: „Fă și tu asemenea“, iar eu vorbesc.

Ori spiritul *Evangeliei* lui Hristos este acest „fă și tu asemenea“, aceasta este noțiunea și efectul predicii creștinești: să trăiești *evanghelia* Domnului, să trăiești prin pilda ta pildele lui, să traduci prin viața ta viața Lui.

Isus ne îndrumă spre fapte, iar noi ne mplecăm în întortochiatele ițe ale vorbelor, recunoscându-ne prin vorbele multe, de cari suntem extracapabili, *slăbiciunea* de a fi lipsiți de fapte bune.

Slăbiciunea recunoscută chiar de strămoșii nostri români și exprimată prin clasicul: „Video meliora, proboque, tamen deteriora sequor“: Vad drumul cel bun, recunosc că mi-e datorința să înaintez pe el, urmez totuși cele rele.

Dar Romanii sau păgânii n'aveau de unde să soarbă puteri împotriva înclinațiilor păcătoase ale ferii, or noi suntem creștini, adăpași de puterea Spiritului Sfânt prin bolez, nutriți cu trupul și sângele Domnului și cu darul său, împrăștiat dăruit de sfa Maică Biserică; simțim deci că scuza noastră, față de adânc tănuitele și ocrotitele-ne înclinațiuni rele, nu e solidă, nici putem afla refugiu în convingerea necunoștinței drumului ce trebuie urmat și a

mijloacelor, ce trebuie alese. Căci noi cunoaștem fapta lui Hristos, viața lui și faptele generațiilor de mucenici și sfinți, ce la-u urmat.

Noi, deci, în fătărnicia noastră, spre a ne amăgi și înșela, încercăm a ne împăca conștiința cu neputința, dar mai ales cu nevoința noastră de-a urma calea grea, dar mângâietoare, a Mântuitorului; pentru a apărea ceea ce ar trebui să fim, înlocuim fapta cu vorba; realitatea cu aparența înșelătoare.

Amăgi ne putem, prin aceasta, pe o vreme oareșicare; chiar înșela pe oameni, până la o anumită măsură și vreme, dar nu vom putea înșela pe Cel ce va cere dela noi, oarecândva, *fapta noastră* ca prețul întrării acolo, unde toate se plătesc după vrednicie; căci de stânca faptei lui talazurile vorbelor noastre se sparg nepulincioase; iar lângă aurul faptelor sale, vorbele noastre vor arăta *ce sunt*: netrebnică tinichea!

„Fă și tu asemenea“ este o lozincă de viață; obligatoare pentru toți cei ce vreau să merite numele de om și creștin.

„Fă și tu asemenea“, este lozincă necesară pentru cei ce cred în îndreptare și vreau să îndrepte pașii omenirii spre bine. „Fă și tu asemenea“, este unica posibilitate de îndreptare a nevoilor unui neam. „Fă și tu asemenea“ este singurul principiu de educație al fiilor unui popor, este singurul principiu de educație al fiilor unui popor, este singurul certificat valoros și necesar conducătorilor unei națiuni. Căci toată lumea, toată viața, este un întins câmp de exercițiu cu imense posibilități de exerciere a dragostei de aproapele: pe teren familiar, în societate, în viața de stat, între națiuni.

Acest: „fă și tu asemenea“ ar trebui să fie înscris în inimile tuturor conducătorilor de înaltă sau umilă condițiune ai poporului nostru și s'ar liniști valorile vorbelor.

Oh! de-ar cuprinde inimile lor dragostea reală,

efectivă, alinătoare a tuturor durerilor mici și mari ale poporului meu! Căci durerile mari sunt compuse din nesfârșite dureri mici, — *ce fericită ar fi naștina mea!* Căci această dragoste este'n stare să oprească năvala plângerilor, să sece pâraele lacrimilor, să uște marea durerilor!

Ca la un izvor fermecat și binecuvântat, ar alerga atunci neamurile lumii, să-și umple ulcioarele lor din izvorul bogat al dragostei noastre de neam, ca să se adape spre mărirea noastră și fericirea lor!

Intr'atătea exemple triste de vorbe umflate, de lipsă de fapte, ce ni-le prezintă viața-ne proprie și a celor din jurul nostru, e o mare mângâiere sârbătoare de astăzi, închinată memoriei lui Iosif Vulcan, care a fost omul faptelor, omul pătruns de dragoste față de nevoile neamului nostru, ale cărui rane le-a legat, goluri le-a umplut, prin activitatea sa.

Mai ales e mângâitor exemplul său, căci ne împrăștie tristețea, ce involuntar ne umple sufletele în urma constatării Mântuitorului din sfta Evanghelie de azi, că cel ce se'ndurase de omul călcat și stâlcit de iâlhari, n'a fost preotul nici levitul de legea sa, ci un strein de credința sa, un Samaritean.

Samaritanii streini de legea și sângele nostru, cei ce ne-au stăpânit până ieri, se laudă de-ajuns, mai ales astăzi, pe toate cărările, că ne-au nutrit economicște și culturalicește. Dar fapta lor e departe de îndurarea Samariteanului din Sfânta Evanghelie: ne-au nutrit, cum își nutreau popoarele vechi sclavii: ca să ne poată mai ușor exploata și desnaționaliza.

Dar vrednic este neamul nostru și bine a meritat prin suferințele și strădaniile lui, pentru noi intelectuali, ca să nu fie milostivit din făjarnică îndurare numai de Samariteni, ci să nu treacă nepăsători pe lângă dânsul mai ales preoții și leviții lui: *cei ce slujesc la altarul mării lui, cei ce scriu prin viața lor istoria lui.*

Iosif Vulcan a fost levit din strălucită familie de leviți, care numără printre înaintașii săi pe luminătorul Bihorului, prin școalele înființate de darnicul episcop Samuil Vulcan.

Prin activitatea sa de scriitor multilateral, — a scris nuvele, romane, poezii, piese teatrale, dări de seamă, critică artistică și literară — a reprezentat în Ardeal, ceea ce-a reprezentat Eliade Rădulescu în Muntenia: centru de lumină, în jurul căruia se adunau toți cei ce voiau să vadă și să împărtășească și altora lumină în întunerecul economic și intelectual ce ne înconjură. Și dacă azi viața românească nu e lipsită de lumină și căldură, *meritul* aprinderii focului sacru pe aceste plaiuri și al nutririi aceluia, timp de cinci decenii, este al lui Iosif Vulcan. Generația ce i-a urmat n'a făcut altceva, decât să mărească puterea de lumină și căldură a focului la rădăcina căruia a suflat, din plenitudinea pieptului

său, oxigenul curat al inimii sale, decenii de-arândul, ca să nu se stingă.

Prin activitatea sa mănoasă, prin îmbrățișarea în cadrele revistei sale a tuturor ce-și revărsau bogăția sufletului lor, din izvorul talentului adevărat, precum și a tuturor acelora cărora dragostea, față de tot ce era românesc, le suplinea talentul, — el a devenit *părintele literaturii scrise în românește, pe aceste locuri, dar mai ales părintele și ocrotitorul vieții românești*, conștiente pe aceste plaiuri, atunci, când nizuința dușmanilor noștri era tocmai să'nunece și ucidă această conștiință din sufletele intelectualilor Ardeleni. El a prins prin revista sa „Familia“, în sufletele dornice de lumină și căldură românească, ale familiilor românești din Ardeal, locul sacru al dragostei de neam și l-a nutrit, trimițând, săptămână de săptămână, din focul și căldura sufletului său și al celor ce scriau în „Familia“, — nou nutremânt, spre a-l întări și a pregăti focarele de pază, ce aveau să arete, mai târziu drumul celor ce veniau să-și caute și să-și recunoască frații pierduți printre neamuri, focurile la lumina și căldura cărora să se vadă și înțeleagă frații regăsiți după tristă despărțenie de veacuri, focurile ce au arătat acestui popor drumul spre un viitor mai bun, prin noaptea vremilor, focurile ce i-a apărut, încălzindu-l de înghețul urii celor, ce voiau să-i piardă; focuri ce prin căldura și lumina lor au luminat noaptea suferințelor noastre, transformându-o în ziua luminată a învierii, a dreptății și a unirii tuturor; focuri ce prin mulțimea și tăria lor, a silit popoarele lumii, să recunoască dreptul naștinii noastre să ia în primire locul luminat de ele. Amintirea vieții celui ce a fost Iosif Vulcan, trebuie să fie pentru noi un prilej de reculegere și de fructuasă meditațiune.

Dar ne sună în urechile sufletului nostru îndemnul rigid al Mântuitorului: „Fă și tu asemenea“.

Nici ne vom putea ascunde în dosul lipsei de talent. Căci Iosif Vulcan, fără să-i lipsească talentul creator, a fost mai ales un mare om de inimă, al cărui suflet a fost plin de dragoste activă față de poporul său. Tocmai pentru aceea interesul său pentru trezirea acestui neam și pentru îndrumarea lui pe calea unirii tuturor fiilor săi sub acelaș sceptru, e mai mare decât, dacă ar fi lăsat după sine opere literare nepieritoare. Căci opera adevăratelor talente rămâne să educe, de multeori să delecteze numai, generațiile de generații: adesea sunt frunze, flori, oricât de frumoase, oricât de vii ar fi ele; dar opera oamenilor de inimă, faptele lor sunt rodul copt, care nutrește și mărește puterea de viață a generațiilor din care fac parte, ca din sâmburii roadelor faptei lor, să răsără, să crească, să se întărească, pomul falnic, sub care să se umbrească generațiile de generații ale neamului lor și roadele căruia să-i nutrească în lupta pentru binele neamului.

Dacă vom primi și urma exemplul lui Iosif Vulcan, de a lucra neconținut pentru binele neamului, de-a respecta și ajuta munca altora, de-a nu o împiedeca prin invidie, — îi vom cinste memoria lui după vrednicie. Dacă răsfoim revista „Familia“, — comora familiilor române peste 40 de ani, vom vedea că nu lucrările lui sunt cele mai bune, între publicațiile sale; dar a avut *tăria de suflet — mare și rară*, să recunoască valoarea, să aprecieze munca altora, chiar când aceea era mai prețioasă decât a lui. *Meritul muncii lui*, — de-a fi lucrat o viață întreagă pentru binele neamului, de-a fi adăpostit în revista sa talente mai mari decât dânsul, — un Coșbuc, Eminescu etc. — și de a le fi făcut cunoscute lumii — *nu putea fi întunecat*, dimpotrivă s'a mărit chiar prin comparația, ce se părea că iese în defavorul său. *Numai orgoliul trândav invidiază și urește munca; munca cu muncă se respectă se iubesc oricât de înaltă ar fi una și oricât de umilă alta*. Căci formele muncii pot fi superioare una alteia, dar cei ce *muncesc sunt egali între sine*, orice muncă ar profesă: înscrși în acelaș almanah, într'acelaș rang almanahul nobilimii muncii, cu mult superior almanahului dela *Gotha*; căci acestor mucenici ai muncii fără de preget, răsplătiți prin ea înșas, le poate mulțumi omenirea, binele de care dispune, progresul de a care se bucură.

Măreț sămănător de fapte a fost, prin munca sa Iosif Vulcan.

Sămânța sămănată de el ne cade azi ca rod copt în fața noastră. „Ia și mănâncă“, ne îndeamnă exemplul lui, „din rodul faptelor mele și fă și tu asemenea“.

De-ar fi astăzi între noi, el, cel blând, înțelegător, care a adunat în jurul său cete de talente și le-a îndrumat, nu ne-ar putea înțelege pe noi, nu ar putea să afle izvorul neînțelegerilor dintre fiii acestui neam, cari în loc de dragoste, acum, când sunt toți

la sănăt aceleiași mame, degenerază în nervozitate și ură unii față de alții.

Ei cu blândețea lui, ne-ar întoarce ochii spre pilda evangheliei de azi, ne-ar introduce cu sânge, prin fapte, pilda Samariteanului îndurat și ne-ar dovedi că nu se poate să se urască 'ntre dânsii, cei ce-și iubesc poporul!

El l-a iubit, a dovedit-o prin fapta vieții sale 'ntregi.

Generația, ce urmează după el, înțelegătoare și recunoscătoare, după sufletul lui, până ce a trăit, s'a ridicat peste mizeriile vieții umane, după moarte îi înalță și chipul trupului său deasupra oamenilor, ridicându-i statuie, ca generațiile de azi și de mâne să se 'nchine memoriei lui și să-l urmeze.

Biserica noastră, ca al cărei umil reprezentant glăsuiesc în mărita sărbătoare de azi, e mândră de laureatul ei și mândră de lumina ce se revarsă, din strălucirea lui, asupra ei considerată de samariteană, în vindecarea rănilor acestui neam, de unii, a căror îngustime de spirit, nu le dă putința să aibă intuiția tuturor evenimentelor ce constituie istoria unui neam, — pentru a putea înțelege, că biserica noastră în toată viața ei, începând cu originea sa, a făcut slujbă de preot în jurul altarului neamului, a servit, servește și va servi numai interesele lui.

Figura măreață a lui Iosif Vulcan nutrește în noi convingerea că „eroi au fost în neamul românesc“ și întărește nădejdea: „c'o să mai fie“ căci:

Din coapsa Daciei și-a Romei
In veci s'or naște pui de lei.

Cel ce ai fost Iosif Vulcan, gândul nostru se 'nchină memoriei tale, cuvântul nostru te preaslăvește, fapta vie te va urma!

Urmându-te pe fine, vom urma pe celce te-a însuflețit pe tine cu focul dragostei de neam, pe Mântuitorul: făcând fapte, asemenea faptelor tale! Amin.

Pr. Augustin Cosma.

Rezolvirea cazurilor morale și pastorale

Sinodul diecezei noastre rom. unite de Orade din 1926, decret. XVI § 20, „pentru menținerea clerului diecezan la nivelul necesar al cunoștințelor teologice, ordonă ca obligatorie rezolvirea de două ori pe an a câte unui caz de morală și pastorală, cari se vor publica de către Ordinariat la timp în organul diecezan“. Pentru a înlesni împlinirea acestei îndatoriri, credem că nu va fi fără folos dacă în cele ce urmează vom arăta Fraților preoți modul cum se rezolvesc astfel de cazuri.

Întâiu se fixează cazul dat, apoi urmează răspunsul, adică rezolvirea, care constă din două părți. În partea I. se fixează pe scurt principiile morale și pastorale, pe cari după o temeinică judecare, va crede că trebuie să le aplice în rezolvirea cazului concret. Principiile expuse în partea I. se vor aplica apoi în

partea II la cazul dat arătându-se procedura corectă și cea greșită a confesorului, precum și celelalte chestiuni ce se vor cere.

Iată un caz simplu:

O femeie, care servește ca și casnică la un stăpân, vine la mărturisire și — între altele — spune că a avut relații păcătoase cu stăpânul casei. Preotul îi spune că trebuie să părăsească casa și pe stăpânul ei, deoarece este în continuă primejdie să păcătuiască și dacă nu o face aceasta nu va primi deslegare. Femeia la început se scuză în fel și chip spunând — între altele — că alt preot i-a dat deslegare, fără ca să ceară cu atâta insistență părăsirea casei. În cele din urmă, însă, cedează și promite că va părăsi casa aceea. Pe baza acestei promisiuni, apoi, preotul îi dă deslegare.

Ce era de făcut? Corect au lucrat cei doi confesari?

Rezolvirea.

I. Principii.

1. Omul este dator să încunjure nu numai păcatul, ci și ocaziunea de a păcătui, care constituie o primejdie pentru mântuirea sufletului. Această ocaziune poate fi proximă sau îndepărtată; cea proximă poate fi continuă sau întreruptă, liberă sau necesară. (Vezi Teologia Morală!) Dintre aceste cea mai primejdioasă și mai mare păcat este a petrece în cea proximă liberă.

2. Cel ce vrea să primească deslegare de păcate în Sf. Mărturisire trebuie întâiu să părăsească ocaziunea proximă, liberă.

Dacă însă nu și-a dat seamă de această datorie de mai înainte, după ce duhovnicul i-a tras luarea aminte asupra ei, este dator să promită ferm că o va părăsi dovedind și o adâncă părere de rău pentru păcate, altcum nu poate fi deslegat. Pentru că cel ce nu vrea să încunjure astfel de ocaziune de a păcătui — deși îi stă în putere — nu are propus ferm de a nu mai păcătui și, în consecință, nu este îndeajuns dispus pentru a primi deslegarea.

Iar celui ce promite ferm părăsirea ocaziunii de a comite păcat greu și arată semne extraordinare de pocăință și de durere snfletească pentru păcate, se poate da deslegarea și înainte de părăsirea ocaziunii, pentru că aceasta poate să-i folosească mai mult decât denegarea ei, deoarece darul d-zeiesc de care se împărtășește prin S. Taină — grația sacramentală — îi ajută în împlinirea propusului ca, părăsind ocaziunea să nu mai păcătuiască. (Vezi Noldin, de Sacr. n. 414, 2.)

3. Celce promite dar nu împlinește promisiunea și recade în păcat, nu poate fi deslegat înainte de ce ar părăsi ocaziunea proximă, liberă. Excepție se face numai atunci când urgitează necesitatea sacramentului și penitentul hic et nunc nu poate părăsi ocaziunea. În atari cazuri se dă deslegare și înainte de ce ar părăsi ocaziunea, dacă promite rezolut că o va părăsi îndată ce va fi cu putință și arată o căință sinceră, adecă arată semne extraordinare de pocăință, cari — după Sf. Alphons — sunt semnele darului d-zeiesc din care s'a împărtășit penitentul în abundență și care asigură împlinirea propusului.

II. Aplicarea la cazul dat.

1. Femeia amintită a fost în ocaziunea proximă liberă de a păcătui, în consecință pentru ca să poată primi deslegare, a trebuit încă la prima mărturisire a păcatului, când i s'a tras luarea aminte asupra datoriei de a părăsi ocaziunea de a păcătui, să promită în mod rezolut că o va părăsi dovedind și o adâncă părere de rău pentru păcate. În caz contrar, aflându-se în statul păcatului, de care nu vrea să se des-

partă, nu putea primi deslegare; peitru că însaș voința de a petrece în astfel de ocaziune proximă este păcat greu. Greșeala ce se poate atribui primului confesar este că n'a cerut cu destulă stăruință părăsirea ocaziunii cum se vede aceasta din vorbele penitentului, când zice că n'a cerut „cu atâta insistență” ca și al doilea.

A face însă, deosebire între ocaziunea proximă liberă *continuă* și *întreruptă* — cum fac unii moraliști — și a zice, că în cazul când ocaziunea proximă liberă este și *continuă*, penitentul, nici chiar la prima mărturisire a păcatului, nu poate fi deslegat — numai dacă nu urgitează alt motiv — orice promisiuni ar face, (adecă și dacă este dispus, — ar fi prea sever. Aceasta procedură se aplică în cazul când penitentul nu și-a ținut promisiunea; sau se poate aplica cu prudență, în cazul când confesorul nu poate avea încredere prudentă în promisiunile penitentului; precum și atunci când prudență pastorală ar dicta confesorului — într'un caz sau altul — amânarea deslegării, chiar și la prima mărturisire a păcatului, până după părăsirea ocaziunii, ca și o medicină sufletească pentru penitent. Dar aceasta se face cu mult tact și multă băgare de seamă, pentru că și medicina numai atunci folosește, dacă se dă în doze bine măsurate, la timp și împrejurări prielnice.

2. Deoarece, însă, penitentă s'a mai mărturisit, cerându-i-se să părăsească ocaziunea de a păcătui — deși nu „cu atâta insistență” — și i s'a dat deslegare, — pe semne în urma promisiunii, — se vede că ea nu și-a ținut promisiunea și, în consecință, n'a avut propusul ferm care se cere pentru a obține deslegarea. De aceea — neurgitând alt motiv — deslegarea trebuia amânată până ce va părăsi ocaziunea proximă liberă. Sf. Alphonso zice, că dacă penitentul a fost admoniat din partea altui confesar ca să părăsească ocaziunea proximă de a păcătui și n'a făcut aceasta, se consideră ca și recidiv și nu poate fi deslegat înainte de ce ar părăsi ocaziunea. (S. Alph. Teol. Mor.l. 6. n. 454.)

Index.

MÂNGĂIEREA CREȘTINULUI

de IOAN GHENȚ în legătură supralux.

La redacția „Vestitorului” se găsesc cărți de rugăciuni de Ion Genț legate supralux la o compactorie din Cehoslovacia. Sunt în piele fină, cauciuc negru și alb cu incisiuni și auritură. Prețul: 250, 300, 350, 400 și 450 Lei. Foarte potrivite pentru cadouri de Crăciun!

EPISCOPUL MIHAIL PAVEL

VIATA ȘI FAPTELE LUI
(1827-1902)

LA O SUTĂ DE ANI DELA NAȘTEREA ȘI LA DOUĂZECI ȘI CINCI DELA MOARTEA LUI

descrise de

IOAN GEORGESCU
profesor.

b) **Bunăstarea materială** n'a fost uitată nici ea deși într'o societate întemeiată pentru mântuirea sufletelor, cum este biserica creștină, ea trebuie să dea întâietate părții spirituale, căreia îi este cu totul subordonată.

Asfel, pentru preoții dela sate, ale căror venituri sunt și de altfel foarte modeste, să nu fie îngreuiati peste măsură, lasă ca darea de pământ, după averile bisericesti, s'o achite comuna, nu preotul.

În această privință să se redacteze o învoire formală în trei exemplare, dintre care unul să se păstreze în arhiva parohială, al doilea în cea protopopească, iar a treilea să se trimită episcopiei.

Ceva mai târziu cu No. 700 din 1897 ordonă protopopilor să întocmească tablouri despre averile bisericesti preoțesti, școlare și învățătoresți, cum și despre dările și „aruncurile“ (impozitele), cărora sunt supuse, fiindcă, din neglijența multor administratori, unele averi au ajuns sub sechestru.

Tot pentru bună rânduială și control, fără de care nu există administrație corectă, cu ordinul No. 334 din 1880 oprește schimbul beneficiilor bisericesti, al așa numitelor „eclezii“ fără de autorizațiune în regulă.

Ca și la Gherla, oprește și aici agitațiunile ce unii preoți cred oportun să le facă pentru a obține vre'o parohie vacantă, sub pedeapsa suspendării din preoție.

Tot atunci reglementează și veniturile preoțesti, cu ocazia transferărilor sau mutărilor dintr'o parohie într'alta.

Aceste venituri se vor socoti dela data intrării respectivului preot în oficiu.

Așa prevede Statutul Diecezan.

La împărțirea veniurilor se va avea ca bază proporția timpului de serviciu al aceluiași an civil: de sine înțeles, că sămânța și eventuala lucrare a pământului, cu ocaziunea împărțirii, vor trebui plătită predecesorului, precum și acesta, în cazul când ar neglija să facă însemnările și toate lucrările economice la timp va fi dator să plătească despăgubiri urmașului.

În caz de neînțelegere, se va apela la episcopie, care va hotărî definitiv.

Cu tact și dibăcie rară, el reglementează și delicata chestiune a veniurilor epitrahilului, numite și „ștolare“, care au pricinuit și pricinuesc încă multă bătăie de cap episcopilor noștri, fiindcă acestea sunt cauzele celor mai dese turburări în mijlocul credincioșilor.

Conform ordinului No. 2168 din 5 Octombrie

1880, pentru botez, spovedanie, împărțasanie și maslu nu se plăția nimic; pentru introducerea femeii după naștere 50 cruceri (1 cor. = 1 leu); pentru cununia fruntașilor 5 florenți, iar pentru a celor mai săraci 3 fl.

Se îngrijește și de asigurarea clădirilor bisericesti în contra focului, încheind, în această privință, și un contract formal cu societatea de asigurare „Adria“, pe care îl și comunică clerului și poporului său.

Fiind apoi o chestiune de interes comun pentru întreaga biserică unită, la stăruința arhiepiscopului catolic din București Xavier de Hornstein, a lăsat să se colecteze cu discul în toate bisericile eparhiei sale bani pentru edificarea unei biserici unite în capitala României libere, la București.

Ca o dovadă de viul interes ce purta episcopul Pavel acestei cauze, putem cita faptul că a încuviințat ca în parohiile, unde sunt fonduri, epitropiile sau „curatoratele“ să poată face donațiuni mai mari în acest scop; iar unde nu sunt să se colecteze în toate Duminecile din luna Octombrie a aceluși an.

c) **Legăturile cu Roma**, păstorind episcopul Pavel cu mult mai mult decât la Gherla, au fost aici mai dese și mai însemnate.

Însuși caracterul primordial al Ceteții eterne și înfățișarea ei dumnezească ce nu se poate schimba nici prin voință omenească, nici prin alta putere, trezesc o mulțime de gânduri bune.

Isus Hristos, Mântuitorul neamului omenesc a ales dintre toate numai Ceteatea romană spre o menire sublimă și mai mult decât omenească și și-a consacrat-o sieși.

Aici a ridicat reședința împărăției sale nu fără îndelungată și tainică pregătire; aici a poruncit să stea scaunul Vicarului său în toate veacurile; aici a voit să fie păzită lumina învățaturii cerești cu sfințenie și nevătămată; și de aici, ca și din izvorul cel mai limpede și de căpetenie, a voit să se lătească peste întreg rotogolul pământului, așa că cine se desface de credința romană, acela se desface de însuși Hristos.

Sfințenia orașului o înalță monumentele străvechi ale religiunii, maiestatea deosebită a bisericilor Apostolilor, catacombele martirilor eroi.

Creștinul, care va ști să asculte graiul tuturilor lucrurilor acestora, de bună seamă se va simți așa, cași cum s'ar afla acasă, în orașul său, iar nu ca pelerin în cetate străină, și cu ajutorul lui Dumnezeu se va întoarce acasă mai bun, de cum a venit. (Vezi

„constituțiunea apostolică“ a papei Leo al XIII-lea: *Properante ad exitum saeculo*).

La aceste considerații de ordin general se adaugă altele de ordin particular și pentru noi românii de o însemnată capitală.

În adevăr, dacă Roma lui Traian și a împăraților romani ne-a plămădit și născut, Roma papilor ne-a trezit conștiința originii și a drepturilor noastre imprescriptibile și ne-a îndrumat pe calea firească a destinului nostru național.

Avea dreptate, deci, marele pontifice Leo al XIII-lea să scrie, în 1900, cu ocazia jubileului de 200 de ani al Unirii românilor ardeleni cu biserica Romei, către mitropolitul Victor Mihályi, că e îndreptățită bucuria lui și a turmei încredințate conducerii sale.

Dela Ioncențiu al XIII-lea și până la el, papii n'au încetat a ne întinde mulțime de binefaceri, precum și a încerca toate câte ar fi spre strălucirea și folosul bisericii noastre.

Ne-a înmulțit scaunele episcopale; ne-a întărit sinoadele; ne-a împodobit scaunul Făgărașului cu demnitatea de Mitropolie; și fiilor neamului nostru s'a dat loc de cinste în Colegiul Urbanian.

Dacă ar fi să înșirăm și celelalte binefaceri ale Sfântului Scaun apostolic al Romei, săvârșite nouă românilor, unde am ajunge?

Cele câteva colecte de bani, ordonate în două dumineci ale anului 1882, întâiu, și apoi în alte câteva dumineci ale anului 1897, — ca și colecta ceva mai veche, ordonată de episcopul Pavel la Gherla, în 1873, pentru Papa Piu al IX-lea, ajuns în mare strâmtoare prin ocuparea Cetății eterne și desființarea statului papal de către italienii revoluționari, — n'au recomensat nici pe departe enormele sacrificii morale și materiale aduse de Sfântul Scaun pentru noi.

Poate că mai măgulit se va fi simțit Sfântul Părinte, când va fi auzit, repetându-se, și de pe buzele corului nostru episcopal, în anul jubilar 1900, memorabilele cuvinte: „dar mai mare nu se poate da dela Dumnezeu nici indivizilor, nici țărilor, decât acela, ca din îndurarea Lui să primiască adevărul catolic și primindu-l cu statornicie să-l păstreze.“

d) Liceul și internatul de băieți din Beiuș.

Am arătat, în treacăt, și până acum, situațiunea nenorocită, în care se găsea în 1879 liceul român din Beiuș, întemeiat la 1828 de marele Mecenate al culturii românești, Samuil Vulcan, pentru fineretul acestei provincii cu deosebire.

Cu toate că, pe timpul acela, acest liceu era unicul centru de lumină românească nu numai pentru Crișana, ci și pentru Banat, Someșena și Măramureș, el a fost lăsat în grija sorții, adică a nimănui.

Nimic nu ne arată mai lămurit criza îngrijorătoare, prin care trecea acest institut de instrucție și educație, ca nestabilitatea corpului didactic și a perso-

nalului educator, datorită neajunsurilor materiale la care acestea erau expuse.

Timp de 75 de ani, adică în trei sferturi de veac, dela întemeierea liceului și până aproape de sfârșitul secolului trecut, un singur profesor, preot celibe, a putut să serviască timp de 33 de ani.

În acelaș timp, însă, — îngrozitor contrast! — au fost 33 de profesori cari n'au putut funcționa timp mai îndelungat decât un an.

16 inși au funcționat doi ani; 8 trei; 6 patru; 1 cinci; 4 șase; 6 șapte; 6 opt; 3 nouă; 4 zece; 1 unsprezece; 2 doisprezece; 3 treisprezece; 3 patru-sprezece; 1 cincisprezece; 2 șasesprezece; 5 șaptesprezece; 1 nouăsprezece; 3 douăzeci; 1 douăzeci-și-unul; 1 douăzeci-și-trei; 1 treizeci; iar „Domnul cel bun“, profesorul G. M. Marinescu, singur 40 de ani. (Vezi cuvântarea rostită de directorul liceului Ioan Butean, la festivitatea jubilară aranjată de tinerimea școlară cu ocazia jubileului de 40 de ani a profesorului G. M. Merinescu în „Programa gimnasiului superior gr.-cat. din Beiuș“ pe anul școlar 1900/1901, Beiuș 1901, pag. 11.)

În asemenea împrejurări era foarte firesc ca atențiunea episcopului Pavel să fie statornic îndreptată asupra liceului care, alături de Seminarul din Orade, servia și drept pepinieră pentru educația clerului din eparhia sa.

Sistând ministerul Instrucțiunii cu hotărârea sa No. 32.628 din 22 Decembre 1878 ajutorul acordat până atunci acestui liceu, era firesc să ajungă în critica situațiune de ași închide porțile în lipsă de mijloace.

Episcopul, împreună cu consistorul său, oferă anual 1000 fl. pentru susținerea institutului, dar lansează în acelaș timp un călduros apel și către clerul și poporul credincios.

S'au trimis, deci, liste de subscripțiune în toate parohiile, ca să se colecteze bani sau bucate, care încă se pot transforma ușor în bani.

Și când, după doi ani, constată rezultatul modest al colectei, el nu hesită să-și exprime profunda sa nemulțumire și să ordone o nouă colecție.

Se pătrecuse și atunci, ca de obicei la colectele noastre publice, s'a strâns ceva din parohiile mici și sărace, pe când cele mari și bogate abia au dat ceva pentru un scop așa de însemnat care pe ele le privia, poate, mai mult decât pe celelalte.

Și mai mult a făcut episcopul pentru îmbunătățirea situațiunii morale a corpului didactic dela acest liceu.

Cu ordinul No. 1555 din 1880 recomandă studenților mai distinși în teologie dela universitatea din Budapesta să audieze și literale la aceiaș universitate și pe mulți i-a ajutat și bănește să-și achite și taxele prevăzute la diferitele examene.

În acelaș an cu decretul No. 893 asigură existența liceului, precizând situația morală și materială a corpului didactic.

Potrivit cu decretul acesta, directorul liceului are salar anual de 1200 fl., este inamovibil și are rang de arhidiacon onorar; profesorii titulari, sau cum se numeau atunci „aprobați”, au leafă anuală de 1000 fl., sunt și ei inamovibili, și se consideră ca parohi investiji sau ca vice-arhidiaconi.

Decretul acesta, puțin modificat în ședința consistorului plenar din Oradea ținută la 6 Noemvrie 1880, a fost temelie existenței acestui liceu până în timpul din urmă.

Tot atunci, însă a trebuit să constate că vechea clădire a liceului, așa cum a rămas dela întâiu fondator S. Vulcan, nu mai putea satisface nevoile unei populațiuni școlare din an în an mai număroasă.

Oricâtă economie ar fi întrebuițat directorii de pe vremuri în așezarea băncilor și orânduirea băeșilor în clase, se izbeau în permanență de acelaș obstacol: lipsa de spațiu.

Obstacolul era atât de serios, încât amenința foarte grav activitatea normală a institutului.

Dându-si seamă de aceste greutăți, episcopul Pavel a creiat întâiu fondurie necesare și apoi a cumpărat mai întâiu toate căsuțele din nemijlocită apropiere de liceu cu intravilane cu tot până în valea numită a Nemoeștilor și în târgul de cereale ca să aibă loc pentru lărgirea construcției liceului.

În Sâmbăta lui Lazar din 1887 s'a pus piatra fundamentală acestui nou monument de cultură românească și s'a zidit și falnicul *Internat Pavelian* în legătură nemijlocită cu acel liceu.

Reconstruirea vechiului edificiu Vulcanian, precum și construirea celor nouă, datorite munificenței princiare a acestui episcop; a durat doi ani și costat 54.640 fl. 40 cruceri.

În modul acesta, clasele liceului pu'EAU adăposti ușor 350—400 elevi, iar în internat găsiu întreținere parte gratuită, parte foarte ieftină 150—200 elevi.

După această transformare, în vechiul edificiu Vulcanian astăzi se găsesc: locuința directorală cu 6 încăperi, cancelaria directorului cu 2 încăperi, clasele primare, întrebuințate și pentru instrucția ucenicilor meseriași, — iar la etagiu: muzeul de științe naturale cu 2 încăperi și laborator, laboratorul fizico-chimic cu 2 încăperi; clasa V-a de liceu; biblioteca și cancelaria profesorilor.

Toate celelalte clase de liceu se găsesc în noua clădire Paveliană.

Tot episcopul Pavel a zidit pe socoteala sa și sala de gimnastică și de desemn dintre care cea dintâiu a servit și servește și acum ca sala cea mai potrivită pentru toate serbările școlare și naționale românești.

(Va urma)

CRONICI

© © ©

— **Predici la catedrală:** 20 Nov. II. Dr. Gh. Miculaș, vicar gen. ep. — 21 Nov.: Rvs. Ilie Stan. — 27 Nov.: Cl. Dr. Vasile Chirvaiu. — 4 Dec.: Rvs. Mgr. Grig. Pop. — 6 Dec. Rvs. Petru Tămăian, canonic.

— **Serbările lui Iosif Vulcan în Oradea.** Duminecă în 13 Nov. s'a desvelit în Oradea în dosul teatrului „Regina Maria” bustul de bronz pus pe un pedestal înalt de marmoră albă al marelui nostru poet și scriitor Iosif Vulcan, ridicat la inițiativa societății culturale „Cele Trei Crișuri” de sub direcția d-lui col. în retragere G. Bacaloglu. După oficierea unui splendid serviciu divin (liturghie și parastas) la catedrala greco-catolică română de însuș Exc. Sa episcopul Dr. Valeriu Tr. Frențiu, în fața tuturor notabilităților din țară veniți la această frumoasă manifestare culturală și națională (remarcăm generalii garnizoanei din loc. Gen. Economu și Gen. Paplică, alți înalți ofițeri, d-l Bogdan-Duică prof. Nic. Drăgan; primarul orașului Dr. Gelu Egri etc. etc. Publicul numeros trece la bustul acoperit cu un văl roșu, și împresurat de o imensă mulțime de public și școlari. După executarea imnului național și regal de către corul elevelor și elevilor de sub dirijarea măiestrului G. Stratu, urcă tribuna d-l colonel G. Bacaloglu, care în cuvinte calde depune omagiile Societății Culturale „Cele Trei Crișuri”, condusă de D-sa la picioarele marelui dispărut și predă bustul d-lui primar, care prin cuvinte energice și bine simțite îl preia făcând promisiune a-l păstra cu scumpătate. Mai vorbesc apoi D-nii Bogdan-Duică în numele Academiei Române, Nic. Drăgan în numele „Astreii”, d-l T. Neș în numele societăților culturale din Bihor, d-l Bogdan Ionescu în numele Ateneului din Oradea, de gen. Tr. Moșoiu în numele luptătorilor și al guvernului, un domn dela Min. artelor, un ziarist maghiar (Perédy) în numele societății culturale ungurești „Szigligeti társaság” și în slârșit d-l Alexandru Văcărescu în numele comuni Holod de unde era originar Iosif Vulcan. După cântarea imnului „Pe al nostru steag” publicul se disolvă.

Seara a fost la teatru o scurtă, dar bine animată serbare, fiind de față un public foarte ales și însuflețit. Pe lângă frumoasele dansuri naționale, executate de elevele școlii profesionale de fete, punctul remarcabil al întregii serbări a fost conferința profesorului dela Beiuș Dr. Constantin Pavel. Rar am auzit o conferință mai bineticluită, mai temeinică și mai plină de spirit și vervă, decât aceasta. Autorul a dovedit nu numai o temeinică cunoștință a tot ce-a scris Iosif Vulcan, dar și o vastă și clară cunoștință a mediului social, politic și literar, în care și-a dezvoltat activitatea. Regretăm că din lipsă de spațiu nu putem să reproducem măcar părți mai frumoase din conferința profesorului Pavel, care în unele locuri a etalat de fapt idei cu adevărat scăpărătoare. Serbarea lui Vulcan ne-a ridicat puțin peste meșchinăriile zilei de azi, aducându-ne aminte de timpuri când toți eram una cu sufletul, cu gândul și cu străduința.

Rap.

— În 11 Decemvrie c. va fi serbarea de Crăciun a Reuniunii „Sf. Maria” cu scop de-a ajuta pe cei săraci cu prilejul Crăciunului.

TIPIC

20 Noembrie, Duminică săpt. a IX-a d. Sf. Cruci și înainteserărea intrării în Căserică. v. 8

Sămbătă la însărat pe 6 ale inv. 3 și ale înainteserb. 3. Mărire-și acum dogm. versului. Intrat Stihovna inv. Măr-și acum a înainteserb. Trop inv. Mărire-și acum troparul înainteserb.

Duminecă la Mănecat. Troparele ca Sămbătă șcl. ale inv. Antifoanele v. 6. Evanghelia inv. 1. Catav.: Deschide-voiu. Luminat. inv. 1. Mărire-și acum a înainteserb. — Laudele pe 4 ale inv. 2, ale înainteserb. 2. Mărire-și acum Doxologia.

La Sf. Liturgie, Fericirile v. 6. După intrat Trop inv. Mărire-și acum Condacul înainteserb. — Evanghelia Dum. săpt. a IX-a după în. Sf. Cruci. Ap. Dum. săp. a XXIII-a după Rus. șcl.

Luni 21 Noembrie intrarea în biserică.

Duminecă la însărat pe 6 cu Măr-și acum a sărb. Intrat. Parmil. La Litie Săhira: Să se bucare azi cerul. Măr-și acum Străduț-a... La bneucy. pămilor Trop. sărb. șcl.

Luni la Mănecat. Troparul și Sedelnele sărb. Antif. v. 4. Prohimenul zilei. Evanghelia sărb. Mărire-și acum și săhira din Mineu — Catavasia: Hristos se naște... Luminat. sărb. Laudele pe 4. Mărire-și acum din Mineu Doxologia

La Sf. Liturgie. La intrat Mărire-și acum a Născ. dela cant. a 3-a din Canonul sărb. După intrat. Trop. Mărire-și acum Condacul sărb. Ap. și Evangh. sărb. La Axion Imosul sărb. șcl.

La însărat (22 Noembrie S. Ap. Filomon și S. Cecilia) pe 6 ale sărb. 3, ale SS-lor 3. Măr-și-acum a zilei. Stihovna cu Măr-și acum din Mineu. Trop. SS-lor apostoli Mărire-și acum Trop sărbătorii.

27 Noembrie, Duminică săpt. a XII-a d. In Sf. Cruci și S. Jacob Parsul vers. 7.

Sămbătă la însărat pe 6, ale inv. 3 și ale Mineului. Intrat Stihovna inv. ca Măr-și acum Trop. inv. Măr. Trop. Sfântului și acum a Născ. v. 4.

Duminecă la Mănecat. Trop. ca Sămbătă șcl. ale inv. Antif. v. 7. Ev. și luminat. inv. a 2-a Catav.: Hristos se naște... șcl.

La Sf. Liturgie, Fericirile v. 7. După intrat Trop. inv. Mat și-acum Cond. Sf. lui Apost. Dum. XXIV d. Rus. Evangh. Dum. XIII-a d. In Sf. Cruci șcl.

La însărat (24 Noembrie SS. Ștefan cel nou și Trinarh) pe 6 cu Măr-și acum din Mineu. Stihovna cu Mărire-și acum din Ohtolh. — Troparul Sf. Ștefan Mărire Troparul martirului, și acum a Născ. v. 4. — Misă —

SCHIȚE DE PREDICI

A) Dum. IX. d. In S. Cruci.

„Ce voi face căci nu am unde aduna rodurile mele?” Luca XII. 17.

Introd. Intrebarea aceasta este foarte naturală lângă mentalitatea ce a avut bogatul din chestie, și cu el mulți; învătura bisericii sună altcum despre proprietate.

Tract. I. Omul nu este proprietarul necondiționat al averii sale, tot ce rămâne după îndestulirea pretenției sale raționale, este partea săracilor. Din ploaie pământul folosește cât are de lipsă, restul îl trimete mai încolo pentru alt scop. Plantele săturându-se de umezeală restul sîmprumută plăntei vecine. „Ce rămâne peste alimentarea și îmbrăcarea necesară nu este permis a-l folosi pentru lux, ci prin cea căl dătur ca elomosină, îl așezăm în vistieria cerească; dacă nu facem așa, folosim bunuri streine”. Sf. Aug. Așa vorbește: Sf. Ioan Crist. Sf. Vasiliu, Sf. Ioan, Sf. Ierom., Sf. Grigoriu. Luca XI. 41.

Tract. II. Nu este permis a ține averea numai pentru sine. La întrebarea bogatului din Sf. Scriptură Luca XII. 17, 18 și 19. Răspunde D-zeu 20. Nu pentru odihnă, nu pentru mân-

care și beutură a fost osândit bogatul, ci pentru că numai de sine a avut gând. „Așa este cel ce strânge lui-și comoară, este neîndreptățirea celor săraci: II. Corint. VIII. 14. Sirach. IV. 5-8.

Inch. Gen XI, 4, Sirach. XXXI-11. Solom. XXII 9.

B) Intrarea în biserică a P. C. V. M.

„Pe carea o laudă ingerul lui D-zeu”. Condacul sărb.

Intrad. Preacurata merită să fie laudată considerând meritele, virtuțile ei, considerând denințitatea ei;

Tract. I. Preacurata este laudată de oameni. Rugăciunea cea de întâi este către D-zeu, a doua către Preacurata. În onoarea ei s'au consacrat multe zile, sărbătorii. Cult special, reuniuni, multe locuri Lurd în Franța, Loreto în Italia. Maria-Einsiedeln (Elveția) Maria se numește și este Mama lui D-zeu, Născătoare de Dumnezeu, Fecioară Preafericită, Fecioară Preacurată. Se aseamănă cu rugul lui Moise, cu raza soarelui, scara lui Iacob. Ușa prin care se intră în rai Plină de dar, preabinecuvântată, mai cinstită decât Cherovimii și mai onorată decât Serafimii, regina Iagerilor, regina Sfinților.

Tract. II. Preacurata este laudată de ingeri. La vestirea concepției lui Hristos ingerul a numit-o „plină de dar” „binecuvântată între femei” Preacurată este mama lui Hristos, să nu o laude ingerii, ea este mai sfântă decât toți sfinții. Dănsa în momentul concepției a fost mai sfântă decât toți sfinții la sfârșitul vieții. Cum zice Sf. tradițiune, ingerii au cântat la adormirea Preacuratei, cât a fost pe pământ și în pământ, ingerii au petrecut-o la cer la înălțarea ei.

Inch. Cuvine-se cu adevărat. să-te fericim pe tine...

C) Dum. XII. d. In Sf. Cruci:

„Invățătorule bune, ce voui face ca să moștenească viața de veci” Luca XVIII. 18.

Introd. Înțelegerea fericirii veșnice ce schimbare poate produce în viață. Călugării, sihastrii eremiții și sfinții.

Tract. I. Viața vecinică conține toată fericirea. I. Evr. II. 9. Ps. XXXV. 9. Mat. XXV. 21. II. Petru I. 4. I Ioan III. 2. „Această fericire se poate dobândi, nu se poate însă descrie Sf. Aug. „Viața aceasta în comparație cu viața vecinică mai bine se poate numi moarte, decât viață”, Sf. Grig. cel Mare „Dacă tu o Doamne în temniță (în această lume) atâtea ai putut face pentru noi, cât vei face în palatul tău” Sf. Aug.

Tract. II. În ea lipsește orice necaz. Apoc VII 16 XXI 4. XXV. 5. Matei XVIII 10. „Este mai ușor a număra necazurile de care nu sufer dreptii, decât a descrie fericirea lor” Sf. Aug. „Nu mai pot păcătui, voința lor se face voință d-zească, cași picurul de apă în vin se absoarbă și ia culoarea și gustul pomului”. Sf. Bern.

Inch. Tot atâtea este pentru om fericirea vecinică sau tortură vecinică? Se merită pentru o bucurie scurtă, a pierde o fericire vecinică — Ami —

BIBLIOGRAFIE

— „Răspuns și apărare” de Dr. Iacob Radu, prepozit, prelat papal, Oradea, Tip. Rom. 30 Lei. — Un răspuns dat de ilustrul autor ponegrilor rătăcioase debitate de vladica neunit Clorogariu dela Oradea în cartea sa „Zile trăite” în contra autorului și a bisericii noastre unite. A. are observații foarte bune contra invinuirilor neuite, dar răspunde, ni se pare, prea fin în contra otrăvii rătăcioase vărsată de negrul suflet dela Oradea în contra bisericii noastre greco-catolice române. Sperăm că se va găsi altcineva care i va da un răspuns mai meritat.

— Ni s'a trimis la redacție: Situația actuală de drept bisericesc a Bisericilor ortodoxe răsăritene de Dr. Radovan N. Kazimirovici, tradusă de Uroș Kovinčić și Dr. Nic Popovici din Arad. Cartea se recomandă prin însuși titlul ei. Costă 45 + 5 Lei la Librăria Diecezană, Arad.

